

*** Herdenking 4 mei 2019 ***

Opening

Het drama van Vledder door Denise van der Horst

In de nacht van 7 op 8 september 1944, nu bijna 75 jaar geleden, werd het kamp van De Nederlandse Arbeidsdienst in Vledder overvallen. Er ontsnapten 21 jonge mannen. De eerste 4 gingen in Doldersum in een hol achter een boerderij. In een volgend hol gingen 5 jongens. Weer een paar honderd meter verder ging Klaas van Daalen samen met 2 anderen een hol in. De overige 9 liepen nog een paar kilometer verder naar een groter hol. Deze plek.

De volgende dag, 8 september, vond de SD dit hol. De 9 jongens moesten eruit komen. Twee van de 9 hadden het uniform nog aan en daarom zijn zij gespaard. De andere 7 zijn mishandeld en daarna neergeschoten. Roeland IJsselstein is de enige die deze moordpartij heeft overleefd. Na een moeilijk leven stierf hij in 1986 op zestigjarige leeftijd.

*Zes jongens van 18 jaar werden hier het slachtoffer. Het zijn:
Gerardus Marinus van Corstanje
Jan van Dijk
Pieter Groenhuis
Wilhelmus Kloonen
David Oomens
Christiaan van Tongeren*

Voor hen, en voor alle slachtoffers van geweld, zijn wij nu 1 minuut stil. Ik verzoek u daar bij te gaan staan, voor zover dat voor u mogelijk is.

Stilte, gevolgd door de Taptoe door trompettist Harry de Jong.

Damesensemble Sarabande zingt "Requiem Aeternam" van Peter Cornelius: *"Heer geef hen de eeuwige rust en moge het eeuwige licht hen verlichten."*

Bloemlegging door Klaas van Daalen en Jan Booij namens het bestuur van de stichting, vertegenwoordigers van het comité 40-45 Vledder e.o., burgemeester Jager namens het bestuur van de gemeente Westerveld, en vervolgens door iedereen die dat wenst.

Esmin van der Horst (nabestaande van Christiaan van Tongeren) leest een gedicht van Leonie Beks getiteld "Levend verleden".

Het speelt niet meer in onze harten, tijd en afstand, grote brug.
Te ver, te gruwelijk, iemand anders, ergens anders, lang terug.
Maar in twee minuten stilte schreeuwen stemmen uit het verleden,
klinken kreten uit de toekomst, spreken stemmen van het heden.
Twee lange minuten stilte als zout in open wonden.
Wordt eventjes teruggedacht, wordt eindelijk rust gevonden.
Die twee minuten stilte, men zwijgt in alle talen.

Komt even het gevoel terug, dan leven de verhalen.
In die twee minuten stilte, dan komt het verleden vrij.
Tijd en afstand overwonnen Dus toch heel even zo dichtbij.

Het damesensemble Sarabande zingt het lied "Lascia ch'io Pianga" van Händel. Vertaald luidt de tekst: "Laat mij in tranen mijn lot beklagen, en laat mij verlangen naar de vrijheid. Slechts de barmhartigheid kan deze marteling verlichten, moge barmhartigheid de pijn van deze marteling doorbreken."

Toespraak door Trix Gillissen

Vandaag, 4 mei 2019, bevinden wij ons op een mooie open en vredige plek op de heide. Bij rustig windstil weer zijn horen wij hier tijdens herdenkingen alleen de geluiden van kikkers en vogels, waaronder de vaste bijdrage van een specht hier in de buurt.

Op 8 september 1944 was de situatie hier volkomen anders. Het hol dat zich hier bevond, was moeilijk te vinden. Nú is het open terrein, maar destijds lag het midden in een bosgebied. Het was er ook zeker niet vredig. De oorlog duurde al jaren en kwam in een beslissende fase. De 7 jongens die met hulp van het verzet in dit hol terecht waren gekomen, wisten niet wat ze te wachten stond. Er was ze wel verteld dat ze het hol niet mochten verlaten omdat ze anders zouden worden ontdekt en de kans groot was dat ze zouden worden neergeschoten.

Op die ochtend van 8 september, de ochtend dus na de uitbraak uit het arbeidskamp, arriveerde de gealarmeerde Sicherheitspolizei in Vledder. De Duitsers en twee 'foute' Nederlandse politiemannen verhoorden de in het kamp achtergebleven arbeidsmannen. Dit leverde genoeg informatie op om het laatste hol te vinden.

Na een lange, bange nacht werden de 9 jongens uit het hol gehaald, op een rij gezet en afgeranseld. Omdat 2 van hen nog het uniform van een arbeidsman droegen in plaats van het burgerpak, ging men er vanuit dat ze niet vrijwillig uit het kamp waren vertrokken. Zij werden gespaard en meegenomen om aanwijzingen te geven over de vindplaats van de andere 3 hollen. Wat er toen gebeurde is hier al vele malen verteld: de overgebleven jongens zijn neergeschoten en 6 van hen vonden de dood.

De enige die niet dodelijk werd getroffen, was Roeland IJsselstein. Hij overleefde weliswaar de fusillade maar bleef voor de rest van zijn leven zowel geestelijk als lichamelijk beschadigd en zijn leven verliep moeizaam.

Het verhaal van deze Roeland is bij onze herdenkingen vaak een beetje onderbelicht gebleven. Zijn naam staat vanzelfsprekend niet op het monument, maar zijn foto bevindt zich wel hier aan het pad bij de foto's van de andere jongens. Hij is ook gewoon één van de slachtoffers en ook hij is in onze gedachten als wij herdenken.

Omdat hij het overleefde kon hij als enige getuigen van wat er hier toen plaats vond. Ik citeer uit zijn verhaal:

"We kregen een blinddoek voor, die door één van de Hollanders van een oud stuk laken werd afgescheurd. Ik had toen niet in de gaten wat ze met ons van plan waren te doen. Het leek er op dat ze ons geblinddoekt ergens heen wilden voeren, waarbij wij de weg niet zouden mogen weten. Plotseling hoorde ik hevig lawaai achter mij. Wat er op dat moment precies gebeurde kan ik niet meer vertellen.

Ik was versuft en lag op de grond. Ik voelde bloed langs mijn gezicht lopen. Het was erg stil en in de verte hoorde ik auto's wegrijden. De zes andere jongens bewogen zich niet meer. Ik ben toen weg gestrompeld en voelde een hevige pijn in de linkerschouder en rechterzij. Later bleek dat ik daar schotwonden had. Ook aan mijn hoofd had ik een schampschot dat bloedde. Toen ik daarna met mijn gescheurde en gehavende kleding wegliep, zag ik onderweg twee mannen die daar aan het werk waren. Ik riep naar hen om hulp, maar ze gingen er snel op hun fietsen vandoor. Ik heb nooit geweten wie dat waren".

Na deze traumatische gebeurtenissen kwam hij op eigen kracht bij een boerderij en kreeg daar eerste hulp. Hij werd in het ziekenhuis in Assen onder een valse naam behandeld en kon daarna onderduiken in het huis van twee verpleegsters.

Na de oorlog keerde Roel IJsselstein terug naar zijn geboorteplaats Gouda. Hij trouwde en kreeg twee zoons en drie dochters. Eén van die dochters is hier vandaag aanwezig met haar kleinkinderen. De executie bleef echter als een donkere wolk boven hem hangen. Hij heeft gedurende zijn hele verdere leven veel last gehad van zowel lichamelijke als psychische klachten. Iedereen zweeg over de oorlog en stopte het weg, en het gezin kwam er dan ook nooit los van. Op 23 november 1986 overleed hij in Gouda op zestigjarige leeftijd. Op 8 september 1995 is het huidige monument onthuld door zijn weduwe.

De twee Nederlandse agenten van de staatspolitie, die bij de SD waren gedetacheerd, werden na de oorlog door het Bijzonder Gerechtshof in Assen ter dood veroordeeld, en niet alleen vanwege hun rol bij de moordpartij in Doldersum; ze hadden ook een waslijst van andere mishandelingen en martelingen op hun naam staan. In november 1949 werd het vonnis voltrokken en zijn beide mannen geëxecuteerd.

Dit laatste is echter een schrale troost als je op je 18^e al voor het leven getekend bent.

Bijna iedereen kent de laatste regels uit het gedicht 'Vrede' van Leo Vroman:

*Kom vanavond met verhalen
hoe de oorlog is verdwenen
en herhaal ze honderd malen,
alle malen zal ik wenen.*

Het verhaal van Roeland IJsselstein is 1 van die verhalen die steeds weer moeten worden verteld. Door dit te doen helpen wij elkaar eraan te herinneren dat we er alles aan moeten doen om een nieuwe oorlog te voorkomen.

Trompettist Harry de Jong speelt 2 coupletten van de psalm 'Blijf bij mij heer'.

Afsluiting